

Zdravko Marjanović

ŠKOLE SE OBRAZOVANJEM ODRASLIH BAVE USPUT¹

Povodom usvajanja Zakona o obrazovanju odraslih u Republici Srpskoj, novinarka Tanja Šikanjić je razgovarala sa Zdravkom Marjanovićem, načelnikom odjelenja za razvoj i evropske integracije u Ministarstvu prosvjete i kulture RS-a.

Obrazovanje odraslih je na margini obrazovne reforme, a moralo bi biti sastavni dio cjelokupnog sistema obrazovanja, smatra Zdravko Marjanović.

Ističući da je zbog toga neophodno uspostaviti zavod za obrazovanje odraslih koji će omogućiti sticanje najmanje osnovnog obrazovanja za odrasle osobe i pružiti različite mogućnosti dokvalifikacije, prekvalifikacije i kontinuiranog stručnog usavršavanja tokom cijelog radnog vijeka.

"Na osnovu Zakona o obrazovanju odraslih, koji je nedavno usvojila Narodna skupština RS-a, uvešće se red u tu oblast. Biće uspostavljen sistem obrazovanja odraslih osnivanjem institucije koja će se baviti time, a biće doneseni i programi po kojima će se odrasli obrazovati", ističe Marjanović.

Dodaje da je u BiH jedino RS usvojila ovaj zakon, čije usvajanje u FBiH još nije u planu.

Šikanjić: Gospodine Marjanoviću, koji je cilj osnivanja zavoda za obrazovanje odraslih RS-a i kada bi taj zavod trebalo da počne s radom?

Marjanović: Obrazovanje odraslih je na margini obrazovne reforme. Škole se time bave usput, a programi nisu usklađeni sa potrebama tržišta rada, niti savremenim dostignućima pedagoške i andragoške teorije i prakse. Zakon o obrazovanju odraslih, koji je nedavno usvojila Narodna skupština RS-a, uvešće red u tu oblast. Biće uspostavljen sistem obrazovanja odraslih osnivanjem institucije koja će se time baviti, a biće doneseni i programi po koji-

¹ Uz saglasnost autora, tekst preuzet iz Nezavisnih novina, 27. 06. 2009. god., Banjaluka.

ma će se odrasli obrazovati. Njime je predviđeno uključivanje svih društvenih partnera u osmišljavanju politike i programa stručnog obrazovanja i obuke. Zakon utvrđuje mogućnost donošenja "javno važećih obrazovnih programa" koje bi donosila pojedina ministarstva na prijedlog zavoda za obrazovanje odraslih. U samoj pripremi takvih programa zavod bi obavio široke stručne konsultacije sa Zavodom za zapošljavanje, nadležnim ministarstvom, agencijama za posredovanje pri zapošljavanju, Privrednom komorom i Udruženjem poslodavaca. Zavod za obrazovanje odraslih počeoće s radom u septembru. Ministarstvo shvata važnost obrazovanja odraslih i zbog toga smo pokrenuli aktivnosti na izradi tog zakonskog rješenja. Obrazovanje odraslih mora biti sastavni dio cjelokupnog sistema obrazovanja.

Šikanjić: Da li će i koliko poslodavci učestvovati u procesu dokvalifikacije radnika putem zavoda za obrazovanje odraslih?

Marjanović: Radi uvođenja organizacionih promjena, primjene savremenih tehnologija, zahtjeva tržišta za deficitarnim zanimanjima i slično, Zakon predviđa mogućnost uvođenja "oglednih programa" na prijedlog škole, Udruženja poslodavaca, Zavoda za zapošljavanje ili drugih zainteresovanih organizacija. U skladu s ovim zakonom, utvrđuje se mogućnost izvođenja praktične obuke kod poslodavaca. Udruženje poslodavaca dobija značajnu ulogu u pripremi odgovarajućih programa. Oni delegiraju svoje predstavnike za članove ispitnih komisija za sticanje kvalifikacija te vode Registar poslodavaca kod kojih se obavlja praktičan rad. Takođe, i poslodavci će moći, radi prilagođavanja tržišnim zahtjevima i promjenama, novim tehnološkim i radnim procesima, organizovati različite oblike osposobljavanja i usavršavanja zaposlenih radnika. Na ovaj način stečeno znanje i vještine će se moći potvrditi putem testiranja kod ispitnog centra u okviru zavoda za obrazovanje odraslih. Primjena tog zakona omogućiće sticanje najmanje osnovnog obrazovanja za odrasle osobe, ali i pružiti različite mogućnosti dokvalifikacije, prekvalifikacije i kontinuiranog stručnog usavršavanja tokom cijelog radnog vijeka.

Šikanjić: U kojim će obrazovnim ustanovama odrasli pohađati školu?

Marjanović: Odrasle osobe koje budu željele da završe školu u skladu s ovim zakonskim aktom, moći će to da učine u privatnim ili državnim ustanovama prema posebnim programima koje će kandidovati škole ili društveni partneri, a verifikovati zavod za obrazovanje odraslih, institucija čije formiranje predviđa ovaj zakon. Zavod će da izdaje akreditacije školama i drugim

ustanovama koje budu zainteresovane i budu ispunjavale uslove da se bave obrazovanjem odraslih. Zavod će vršiti i nadzor, sprovoditi stručno osposobljavanje i usavršavanje radnika, te pratiti i vrednovati provođenje programa obrazovanja.

Šikanjić: Prilikom aktivnosti na pokretanju zavoda, da li je Ministarstvo radilo određena istraživanja o procentu i stepenu obrazovanog stanovništva u RS-u i kakvi su rezultati istraživanja?

Marjanović: Precizne podatke o obrazovnoj strukturi stanovništva nemamo, s obzirom na to da u BiH nije bilo popisa stanovništva od 1991. godine. Ministarstvo prosvjete i kulture u svojim analizama koristi rezultate Statističkog zavoda RS-a i nalaze pojedinih anketa i istraživanja međunarodnih organizacija. Jedno od istraživanja UNDP-a pokazalo je da je u BiH 8,7 odsto stanovništva bez škole, 34,90 odsto sa završenom osnovnom školom, 49,70 odsto sa završenom srednjom školom, 5,1 odsto sa završenim višim obrazovanjem i 4,3 odsto sa završenim visokim obrazovanjem.

Šikanjić: Koliko bi, s obzirom na navedene podatke, povećanje procenta obrazovanih ljudi doprinijelo razvoju društva?

Marjanović: Zakon o obrazovanju odraslih će uticati na smanjenje nezaposlenosti, s obzirom na to da će omogućiti prekvalifikaciju i dokvalifikaciju ljudima koji su godinama na spiskovima zavoda za zapošljavanje. Smisao ovog zakona jeste da se osposobe ljudi da sami sebi kreiraju radna mjesta, čime bi u značajnoj mjeri doprinijeli razvoju društva jer bi sami stvarali nove vrijednosti.

Šikanjić: U RS-u je velik procenat mladih koji imaju samo osnovno obrazovanje. Da li će toj kategoriji zavod omogućiti sticanje srednjoškolskog obrazovanja?

Marjanović: Prilikom izrade plana obrazovanja odraslih, zavod će voditi računa o obrazovnoj strukturi stanovništva po opštinama. U ovom planu biće utvrđene potrebe RS-a i definisan način sticanja srednjoškolskog i osnovnoškolskog obrazovanja po posebnim programima koje odobri zavod. Zavod će se truditi da stimuliše organizatore obrazovanja da nude programe srednjoškolskog obrazovanja koji će biti od koristi određenim područjima.

Šikanjić: Na koji način je osmišljeno funkcionisanje zavoda za obrazovanje odraslih, budući da se najveći procenat neobrazovanog stanovništva nalazi u ruralnim područjima?

Marjanović: Opštine će imati izuzetno važno mjesto prilikom određivanja oblasti obrazovanja odraslih u skladu sa potrebama privrede i tržišta rada i strateškim pravcima razvoja svog područja. Opštine će moći da predlažu programe obrazovanja odraslih u svojim sredinama. Poslodavci, zavodi za zapošljavanje, škole, opštine i zavod biće umreženi i oslonjeni jedni na druge u stvaranju programa za obrazovanje odraslih.

Šikanjić: Šta podrazumijevaju tri oblika učenja - formalno, neformalno i informalno, koje predviđa Zakon o obrazovanju odraslih?

Marjanović: Formalno obrazovanje će se provoditi u skladu sa zakonima koji regulišu pojedine nivoe obrazovanja, s tim što se program mora prilagoditi uzrastu, iskustvu, stečenom obrazovanju, prethodnom znanju, vještinama i sposobnostima polaznika. Neformalno obrazovanje odraslih označava organizovan proces učenja usmjeren na osposobljavanje odraslih lica za rad, za različite društvene aktivnosti, te za lični razvoj. Zavod za obrazovanje odraslih će inicirati i obučiti osoblje u ustanovama i organizacijama za obrazovanje odraslih koje dobiju dozvolu za rad, metodologiji za pripremanje i izvođenje programa obuke za odrasle u skladu sa praksama u Evropskoj uniji. Za ovaj oblik obrazovanja će se izdavati sertifikati koji će biti međunarodno priznati ako su ispunjeni određeni uslovi kao što je izvođenje programa učenja stranih jezika koji su utvrđeni u Zajedničkom evropskom referentnom okviru za jezike. Informalno obrazovanje odraslih označava način obrazovanja i osposobljavanja koje se stiče ličnim angažovanjem i aktivnostima izvan ustanova i organizacija za obrazovanje odraslih.

Šikanjić: Da li će zavod biti osnovan po uzoru na zemlje iz regiona i kakvi su rezultati djelovanja zavoda u tim zemljama?

Marjanović: Zakon o obrazovanju odraslih je urađen po evropskim standardima. U svim evropskim zakonima koji definišu ovu oblast, utvrđeno je da se razvojem i unapređivanjem obrazovanja odraslih bavi posebna agencija ili institucija. Evropski prosjek obuhvata stanovništva obrazovanjem odraslih iznosi 12 odsto i kreće se od jedan odsto u Rumuniji do čak 30 odsto u Norveškoj. Većina zemalja uvodi dodatne stimulanse za podsticanje obrazovanja odraslih putem oslobađanja plata od poreza, dodjela vaučera i slično. I

RS će evidentirati lica koja se obrazuju i raditi na povećanju broja polaznika i u skladu sa planom obrazovanja povećavati obrazovni nivo i obuhvat stanovništva nekim vidom obrazovanja u skladu sa potrebama i željama pojedinaca. Značajno je napomenuti da je Andragoški centar u Ljubljani odigrao značajnu ulogu u organizaciji i provođenju obuke radnika i prekvalifikacije u procesu tranzicije slovenačke privrede. Takođe, i u Srbiji su vršene prekvalifikacije i obuke radnika Borskih rudnika i Zavoda "Crvena zastava".

Šikanjić: Kada su u pitanju troškovi obrazovanja, koje kategorije će finansirati Zavod za zapošljavanje RS-a, a koji polaznici će sami plaćati obrazovanje?

Marjanović: Prioritet u finansiranju bi trebalo da imaju programi i aktivnosti za one oblasti koje će doprinijeti ukupnom razvoju RS-a. Pojedinci, u skladu sa svojim mogućnostima, mogu i samostalno ulagati u svoju obuku ili u kombinaciji sa nekim od mogućih izvora. Zakonom je utvrđeno da će Vlada donijeti plan obrazovanja kojim će biti utvrđeni prioriteti za obrazovanje i obezbijedena potrebna sredstva za realizaciju plana. Troškove obrazovanja u zavisnosti od potražnje za pojedinim obrazovnim profilima finansiraće poslodavci, Zavod za zapošljavanje i druga pravna lica, a mogu i sami polaznici, ako takvo obrazovanje obezbjeđuje sigurno zaposlenje. Veoma važno je istaći da će zavod za obrazovanje odraslih posredovati u iznalaženju potencijalnih finansijera za programe koji su deficitarni na tržištu rada. U tom smislu saradivaće sa Zavodom za zapošljavanje, Privrednom komorom RS-a, ministarstvima i poslodavcima. Sami polaznici finansiraće one programe za koje vlada interes polaznika, a nisu od posebnog značaja za razvoj RS-a, na primjer vozački ispit.